

סקירה על יבוא הבקר מגרמניה

נקבעה תנובת-מינימום לאמהות הקרובות ביותר למבכירה בגובה של 3600 ליטר חלב בתקופת חליבה נורמלית עם 3.4% שומן משתי חליבות ביממה. מנסיוננו ידענו שבתנאי ההזנה האינטנסיבית בארץ עולה הפרה בתנובתה במידה רבה. למעשה הוצע לנו בקר שברובו המכריע היה ממוצא טוב יותר ובסטנדרד גבוה יותר מכפי שנקבע בהסכם.

הבקר הגיע ארצה עד סוף מרץ 1954, והוחזק כשבועיים בתחנת ההסגר; נבדק מחדש להפלה והופיע רק מקרה אחד חיובי. כעבור זמן מסוים נבדק הבקר לשחפת ולא נמצאו פרות נגועות. בסוף מרץ ובמחצית ראשונה באפריל הועבר הבקר למשקי התישבותנו החדשה לפי חלוקה דלקמן:

בחבל התיכון	242 ראש
בחבל הנגב	64 "
למשקי המעמד הבינוני	63 "
בחבל ההר	10 "
נתגלו כלא הרות וחולקו כעגלות *	5 "
לא התאימו לחלוקה בכלל	5 "

בס"ה 389 ראש

ההמלטות הראשונות החלו כבר תוך החודש הראשון אחרי הגיען למשקים. טלטולי הדרך, התנאים הקשים במשקי ההתישבות החדשה בשבועות האחרונים שלפני ההמלטה וכן השרב של תחילת הקיץ — השפיעו לרעה על תנובת תיהן של המבכירות, שהמליטו סמוך לבואן ארצה. התנובות היו נמוכות מן המקווה והמשוער וגרמו אכזבות למתישבים. למתישבים שפרויהם המליטו מיד לאחר בואן הובטחו פיצויים והשתתפות בהוצאת החזקתן עד להמלטה הבאה.

אולם גם ההמלטות בהמשך הזמן, בחודשי הקיץ החמים, לא הביאו שינוי ניכר במצב, כיוון שאף פרות באלה שהספיקו לנוח בארץ עד להמלטה לא הגיבו תנובות משביעות רצון והמקרים של תנובות נמוכות היו באופן יחסי מרובים מדי. היו גם מקרים מספר של המלטות לא גורם

* יתכן והפילו בדרך.

במרץ 1954 הגיעו לארץ 389 ראש בקר לחלב מגרמניה המערבית. כ-10% מהיבוא הזה היו פרות בהריון שני ושלישי והשאר עגלות הרות. כמחצית הבקר היו הרות 6—8 חודשים והמחצית השנייה מ-3 עד 6 חודשים, ויצא שמועדי ההמלטה של כולן חלו בחודשי הקיץ.

זמן בואו של בקר זה ארצה כמעט וקבע את גורלו. יבוא בקר מגרמניה אינו חדש עמנו בארץ. עוד בשנות ה-20, ואחר-כך בשנות השלושים הובא בקר ארצה מאוסטפריילנד ומאיזורים אחרים בגרמניה. בקר זה אינו שונה מגזעי בקר אחרים, בכל הנוגע להסתגלות לאקלים ולתנאים המשקיים שבארצנו, אלא שהפעם ויתרנו מאונס על הכלל שהזמן המתאים ביותר להבאת בקר ארצה הוא — הסתיו ותחילת החורף כדי שההמלטות תחולנה בחודשי החורף וראשית ההסתגרות לתנאי הארץ תהיה אף היא בחורף ולא בעונת החמסינים או בחום הקיץ הלוהט. גם לגבי היבוא הזה מגרמניה המערבית היה בתכניתנו לבצעו במועד המתאים כנ"ל. אולם מחמת עירובים שונים (כספיים וכדומה) נתאחר הביצוע של הקניה ורק בסוף ינואר 1954 נחתם החוזה לקניית 1000 ראשי בקר בכספי שילומים. לרגל התנאים המיוחדים שנוצרו אז בגרמניה והצורך בבקר בארץ — לא יכולנו עוד להירתע ולדחות את הרכישה לחלוטין אם כי עמדנו כבר בסוף החורף וידענו שהבקר יגיע רק באביב ארצה. התחלנו בקניות ממש ב-21 בפברואר 1954.

קבענו לעצמנו שנקנה רק כמות כזו שאפשר יהיה לשלוח מגרמניה מיד ושהמשלוחים יגיעו ארצה לא יאוחר מסוף מרץ. לא קל היה לרכוש את הבקר הדרוש, כי גם בגרמניה עונת ההמלטות חלה בעיקר בחורף ומוקדם באביב ואנחנו רצינו לקנות בהמות בהריון של 6 חודשים לכל היותר, כדי שתגיענה ארצה כששה שבועות — חדשיים לפני ההמלטה; אבל הודות לארגון הטוב של המוסדות המשווקים בגרמניה — הצלחנו לקנות כ-400 ראש בקר תוך שבועיים. הופתענו לטובה מאיכותן של הבהמות שהוצעו לנו לרכישה. בהסכם שנחתם בינינו ובין המוסדות המשווקים

מליות ובכפר אחד נזקקו שתי מבכירות לניתוח קיסרי בשעת ההמלטה (דבר מקרי כמובן) אבל גם זה הוסיף חששות ונוצר הרושם בחוגי המתיישבים שהיבוא הזה היה בלתי מוצלח.

המתיישבים התחילו באים בדרישות ותביעות: „ההליפו לנו את הפרה! במקום שתפרנסני, מוטל עלי לקיימה ואין באפשרותי לשאת בהוצאות אלה“. הדרישות היו מלוות איומים להזניח את הפרה כליל, אם לא ייענו במהירות האפשרית והיו כאלה שהוציאו את האיומים אל הפועל. ואמנם בתנאי ההחזקה הלא טובים, ומחמת האקלים הקיצוני חלה ירידה מהירה בהנבה וכן הושג פעה לרעה ההתעברות של הפרות. לא הועילו הסברות המדריכים שכל התקלות תחלופנה במשך השנה הבאה. אי־אפשר היה להתנגד במקרים מסוימים לחיסול והוצאת חלק מן הפרות והיה הכרח לשלם למתיישבים גם פיצויים. חלק ניכר

של פרות, שאף הן היו במצב קשה, נשארו במשקים ובעליהן הסכימו להחזיק בהן בתנאים של קבלת תמיכה חודשית עד שיוברר מצבן לאחר ההמלטה השניה.

מצב כזה הביא כבר בשנה הראשונה הפסד וחיסול במשלוח זה עד ל-25%.

השנה, עד סוף אוגוסט, היו כבר מספר ניכר של המלטות בפעם שניה, והופיעו תנובות, שב־רובן סיפקו את בעליהן, אבל שוב לא כולן. יש גם השנה מספר פרות (עד עתה הגיע מספרן ל-8) שתנובותיהן נעות בין 10 ל-14 ליטר כתנור בת שיא בתקופת החליבה השניה. אחרי שפרות אלה שהו שנה תמימה ויותר במשק בעליהן, הם אינם רוצים להחזיק בהן עוד.

להבהרת כל התיאור הנ"ל אביא גם כמה טבלאות.

טבלה 1. תנובות שיא יומיות אחרי ההמלטה בחבלי הארץ השונים.

החבל	מספר הפרות שחולק	מספר הפרות שנסקר	מספר הפרות והמבכירות לפי תנובות שיא יומיות בליטרים ובאחוזים מהמספר שנסקר							
			עד 8 לי		8 — 11		12 — 15		16 ומעלה	
			%	פ. ומב.	%	פ. ומב.	%	פ. ומב.	%	פ. ומב.
התיכון	242	226	11	4.9	65	28.8	114	50.4	36	15.9
הנגב	64	64	1	1.5	12	18.7	29	45.3	22	34.5
המעמד הבינוני	63	59	3	5.1	21	35.5	24	40.7	11	18.7
ההר	10	9	—	—	4	44.4	4	44.5	1	11.1
ס"ה	379	358	15	4.2	102	28.5	171	47.8	70	19.5

טבלה 1 מבליטה למדי את המצב הקשה בתנובות; נוסף לזה גם הירידה מתנובות „שיא“ הנ"ל היתה מהירה. יש אמנם לתלות את הקולר בעונה הבלתי המתאימה לייבוא ובתנאים הקשים בהתישבות החדשה, אבל יש להניח שהיה גם מספר מסוים של פרות לא מוצלחות, בעלות יכור לת הנבה מוגבלת. מן הראוי להעיר כאן שתנאי טיפול והזנה טובים יותר, הושגו תוצאות טובות יותר. לדוגמה ישמש הבקר שבחבל הנגב; שם אנו מוצאים במוצע את האחוז הגבוה ביותר

של תנובות גבוהות (בשני הטורים האחרונים עד 80%). זה מסתבר אולי בשני טעמים: הראשון — תנאי הנגב הם, כנראה, נוחים באופן מיוחד לבקר, והטעם השני, ואולי הוא העיקרי: הבקר שהועבר לנגב ברובו מרוכז במשקים קיבוציים, ונתון בידיים אמונות יותר, בתנאי שיכון טובים ונהנה מהזנה וטיפול טובים יותר. הטבלה מס' 2 מראה על חלוקת הבקר בחבל הנגב לפי סוגי ההתישבות והיא מאשרת את מה שנאמר כאן.

טבלה 2. חלוקת הבקר לפי סוגי ההתישבות והתנובות בחבל הנגב

סוג וההתישבות	מספר ראשי הבקר הכללי	חלוקת הבקר לפי תנובת שיא יומית					
		עד 8 ליטר		8—11 ל'		12—15 ל'	
		פ. ומב.	%	פ. ומב.	%	פ. ומב.	%
מושבים	22	1	4,5	9	40,9	12	54,6
קיבוצים	42	—	—	3	7,1	17	40,5
ס"ה	64	1	1,6	12	18,7	29	45,3

בין 22 החולבות שבטור „16 ליטר ומעלה“ הופיעו 3 פרות עם תנובות שיא של 24 ליטר חלב ליום. כאן המקום להעיר שהבקר בכללו חולק על פי הגרלה, ללא בחירה ומיון לפי מוצא וטיב. העדיפות בטיב, כביכול, שנתגלתה במשק הקיבוצי בנגב, כל הסיכויים לה להתגלות גם במשק המושבי, במידה שיוטב הטיפול וישופרו תנאי ההחזקה וההזנה.

רק בנגב הוכנס בקר מיבוא זה לקיבוצים; בכל שאר החבלים חולק הבקר במושבים בלבד; ויהיה ענין להתעכב על השוואה של תנובת

הבקר שהוחזק קודם במושב והועבר אח"כ לקיבוץ. 10 ראשי הבקר בחבל ההר ניתנו לשני מושביים. 9 מהן (2 פרות ו7 מבכירות) המליטו באופן נורמלי. הפרות והמבכירות האלה לא התמידו בתנובות השיא מסיבות שהוזכרו לעיל. שבע פרות מאלה נמצאו אמנם בטיפול טוב, אבל רק 3 נהנו גם מהזנה מסודרת. לרגל עזיבת מתישבים אחדים את מושבם והזנחת הפרות ע"י אלה שעוד נשארו במקום הועבר כל בקר היבוא למשק קיבוצי שכן; ולהלן ניתנות התנובות שהושגו בקיבוץ מהפרות האלה.

טבלה 3. השוואת התנובות של מספר פרות שהמליטו במושב והועברו כעבור חודשים אחדים לקיבוץ (בליטרים)

שם הפרה ומספרה	המליטה בתאריך	התנובה היומית במושב אחרי ההמלטה	התנובה היומית בשעת העברתן לקיבוץ באוקטובר—נובמבר	התנובה היומית כעבור 3—4 חודשים בערך במרץ 1955 בקיבוץ	המצב בהריון באותו הזמן
רותי — 217	29.4.54	9	3	יבשה	3 חד'
קיסרית — 212	15.6.54	14	2	14	לא הרה
נרמניה — 379	24.5.54	9	2	יבשה	7 חד'
הלה — 313	6.6.54	14	9	12	3½ חד'
נצית	11.4.54	14	3	10	5 חד'
שבולת	2.8.54	14	—	12	הזורעה
רינה	17.7.54	18	2	12	וטרם נבדקה כנ"ל

- סיכום
- הבקר שהובא מגרמניה באביב 1954 — שם רע יצא לו בחוגי החקלאים וטוענים שאין הוא מניב מספיק חלב ואינו ראוי להחזקה במשק.
 - יתכן והיה מספר פרות פחותות ערך, אבל בדרך כלל הבקר הזה הנו חומר גידולי טוב.
 - הסיבות לאי־הצלחה בשנתו הראשונה בארץ הן:
 - עונת הגיעו ארצה, שהיתה בלתי מתאימה וגרמה לקשיים בהסתגלות. יבוא של בעלי־חיים, ובאופן מיוחד בקר חלב, יש לבצעו בחודשי הסתיו ובתחילת החורף;

- ב. תנאי המשק, השיכון, האספקה והטיפול, שהיו לקויים בדרך כלל במשקי ההתישבות החדשה.
4. במידה וניתנו לבקר תנאים טובים יותר, אשר הקלו על קשיי ההסתגלות לתנאים החדשים היו התוצאות טובות יותר.
5. ההפסד בבקר בשנה הראשונה היה גדול והגיע ל-25% בערך ממספר הראשים שחולק.
6. הבקר שנשאר עוד במשקים הוא במצב טוב. כ-90% מהפרות התעברו ובחלקן כבר המי לייטו שנית.
7. התנובות הפעם, אחרי ההמלטה השניה, עולות בהרבה על אלה של השנה הקודמת ומניחות את דעת בעלי הפרות.
8. גם לאחר המלטה שניה בארץ נתגלה מספר פרות עם תנובות נמוכות ויהיה צורך לחסלן ולהוציאן מהמשקים.
- ה. עפרוני

את לחיתוך תחמיץ

עם רבוי תחמיצי החורף מצמחים בלתי קצורים נתקלו במשקים בקושי לחתכו כדי להוציאן מן המיכל. הננו נותנים בזה תמונה של את שהותקן באחד המשקים כדוגמת האת ההולנדי והעבודה בו השביעה את רצון הרפתנים. הוא הותקן מאת חפירה ישר. הצד התחתון הושחו בשני שיפועים וידית העץ הוחלפה בצינור של 1" ובאורך של 1.8 מ'. השימוש בכלי, הוא כמו ב"בלמינה" במחצבה: הנפה במאונך לגובה והטלה עם כל משקלו לתוך התחמיץ. (ידית האחיזה המופיעה בתמונה היא מיותרת ואף מפריעה).

השמעת מנות גדולות של מזון מרוכז בתקופת ה"הכנה" על התנובה ובצקת העטין

באוניברסיטה של אילינויס האביסו 9 פרות במשך ששת השבועות שעד ההמלטה במנות של 2¼, 3.1, 4, 4.5, 5 ו-5.5 ק"ג מזון מרוכז ליום. גם תשע מבכירות הועמדו בניסיון והואבסו: 1.8, 2¼, 2.7, 3.1, 3.6 ו-4 ק"ג מזון מרוכז במשך ששת השבועות שלפני ההמלטה. מנת המספוא הגס היתה: שחת אספסת לפי היחס של 1.5 ק"ג לכל 100 ק"ג במשקל הגוף ותחמיץ תירס בכמות של 2 ק"ג לכל 100 ק"ג במשקל הגוף.

קבוצות הבקורות. 8 פרות ו-9 מבכירות, קיבלו מספוא גס כנ"ל ללא כל תוספת של מזון מרוכז.

לאחר ההמלטה הואבסו כל הבהמות שבניסוי זה במזון מרוכז בהתאם לנורמות של מוריסון. במשך 84 הימים שלאחר ההמלטה לא התבלט הבדל של ממש בהנבה בין הקבוצות שניזונו באופן שונה בתקופת ההכנה, ואשר לבצקת העטין, שהוערכה לפי העין ומדידות, גם היא לא הושפעה בצורה ניכרת על ידי המנות הגדושות של מזון מרוכז; ורק אצל המבכירות, שנהנו ממזון מרוכז, בלט ההבדל בבצקת העטין.